

*Počkám si na tebe, písni,
a slovo nevezmu zpět*
(MIROSLAV FLORIAN,
b. Věrnost, sb. Jeřabiny, 1977)

Dne 10. května si připomínáme dvojí výročí básníka a překladatele Miroslava Floriana: 95. výročí narození (1931) a 30. výročí úmrtí (1996).

Narodil se v Kutné Hoře, kde oba jeho rodiče byli zaměstnání na poště. Dědeček z otcovy strany byl koželužským dělníkem (padl za první světové války), dědeček z matčiny strany byl námořníkem, jenž se přiznal do hostince.

Tatínek muzicíroval a k hudbě vedl i syna, který jako gymnazista hrál v kutnohorském orchestru. Literatura však zvítězila nad hudbou. Florian knižně debutoval již v sedmnácti letech sbírkou *Snubní prsten* (1948). Po maturitě vystudoval knihovnictví na Filozofické fakultě Karlovy univerzity.

Vojenskou službu, během níž působil také jako houslista ve vojenské cimbálové kapele, absolvoval na jižní Moravě, jež ho inspirovala svým barvitým folklorem a přírodou.

K dalším inspirativním místům vedle rodné Kutné Hory patří Praha, Karlovy Vary, kde se v pozdějším věku opakovaně léčil, a různé země, které během života navštívil (např. Gruzie, Arménie, Kuba, Itálie...).

Po návratu z vojny pracoval nejprve v Československém rozhlasu, poté až do roku 1977 v nakladatelství Československý spisovatel, nakonec – v souvislosti s vážnými zdravotními problémy – se stal literátem ve svobodném povolání.

Florianova tvorba je spjata s tzv. poezií všedního dne, kterou představovala skupina mladých básníků sdružených kolem časopisu *Květen* (1955–1959): Josef Brukner, Miroslav Holub, Karel Šiktanc, Jiří Šotola aj. Poezie všedního dne zachycovala srozumitelným jazykem všední, běžnou každodennost, její drobné radosti a pozitivní jistoty, usilovala o zobrazení reálného života obyčejných lidí v konkrétním čase a prostoru.

Jak upozorňuje Milan Blahynka v obsáhlém doslovu k Florianovým *Vybraným spisům 1* (Praha: Čs. spisovatel, 1981), mladý poeta „... nečekal, až bude vyneseno heslo poezie všedního dne; před ním si zformuloval svůj vlastní a hlubší tvůrčí program, a to svým příspěvkem do ankety Hosta do domu o poezii. Byl to program výslovně realistický, zdůrazňoval vznícenou materialistickou obraznost, umění nahmatat poezii pod povrchem věcí a dějů a básník v souvislosti se svým pojetím realismu jmenoval tři tvůrce: Nerudu, Tomana a Biebla. Z perspektivy svého pojetí realismu, nevylučujícího z realismu linii poezie avantgardní, Florian si pak po svém interpretoval i teze poezie všedního dne...“

Poezii všedního dne zůstal Miroslav Florian věrný, na rozdíl do ostatních básníků kolem časopisu *Květen*, kteří se postupně vydali jinými tvůrčími cestami. Společenský a dějinný optimismus, typický pro tento směr, ztratil Florian až po listopadovém převratu. Již jako zralý autor uvádí svou sbírku *Vidět Neapol* (1982) básní bez názvu s příznačnými verši:

„Pod povrchem nejobyčejnějších věcí / vrou poezie zřídla naftová / a bijí do svých kadlubů a klečí / dychtivě čekající na slova // Básníku nemaň čas a nebojácně / tu jejich pevnou schránku vypáčí / ať k slunci samy rozletí se básně / jimž Pegasova křídla nestačí“.

Florianovo básnické umění hutně charakterizoval Vilém Závada v doslovu ke knize *Kardiogram: verše z let 1969–1975* (Praha: Čs. spisovatel, 1978): „Byl to od počátku básník přirozený a samozřejmý. Nechodil na chůdách ani nepřefoukl svůj básnický nástroj. Byl nadán bohatou obrazností a nemalou silou rozumu. Byl to také básník konkrétní, smyslový a smyslný, básník pozemšťan. Víc než jiní jeho druhové znal tajemství moderní poezie, tajemství sugestivní zkratky a metafory, a sám toto tajemství také dokonale ovládal. Kouzlo jeho poezie pramení především z jeho bytostného osobního jádra, z jeho téměř pudové sympatie k lidem, k věcem, k přírodě a životu. Florian byl a zůstal především básníkem lásky k ženě, a to ve všech jejích fázích a podobách, od prvňáckých vznechtů až k vyzrálé lásce muže, ale také básníkem různých milostných krizí. Zvláštní, nad jiné povýšené místo zaujímá v jeho

milostné poezii láska k matce, na niž stále vzpomíná s úctou a se synovskou něhou.

Florian je jedním z našich nejvýznamnějších milostných lyriků. Odtud měl přirozeně jen krůček k světu a k poezii o dětech a pro děti, a tato poezie se organicky prolíná a splývá s jeho poezií ostatní. Jeho bytostná sympatie se přirozeně rozšiřuje i na ostatní lidi, ženy a muže, na lidi, kteří nám nestojí často ani za povšimnutí, ale o které se opíráme jako ptáci o vzduch. A jako Wolker je i Florian básníkem věcí, od nichž se lidé už zpravidla odvracejí nebo je už ani neberou na vědomí. Od menších sevřených básní s náměty intimními se Florian v básnické knize *Závrať* (1957), ale porůznu i v některých knihách ostatních, obrátil k širokodechým básním o kráse moderního života, civilizace a práce, i k mohutným protestům protiválečným. Florian se ostatně od počátku vyslovoval k různým událostem života veřejného a činí tak vehementně dosud. Nikdy tedy nezůstával tkvět v úzkém prostoru poezie jen a jen osobní, přírodní a milostné.

Je to básník širokých obzorů. Poznal dokonale nejen svou domovinu, ale i kus ostatního světa. Pobyl nějaký čas v Mongolsku, měl možnost navštívit i Kubu, byl u moře Černého i Baltického, zná Leningrad i Moskvu, ale také některá města a země západní. A z těchto cest si přinesl nejen mnoho vzpomínek a dojmů turistických, ale i závažné zkušenosti lidské, umělecké a společenské. (...)

Florian je básníkem konkrétního života dnešní doby, ale citlivě zachycuje a zobrazuje i takové záchvěvy lidské psychy, jež ne všichni lidé jsou s to zaregistrovat na svých vnitřních radarech. Florian každé i sebemenší básni vdechne pevný umělecký tvar a nikdy se nespokojí s pouhým trsem nápadů, nikdy neutkví v pouhé improvizaci. I v jeho poezii se přirozeně střídají výšiny s polohami středními, ale kdo je s to udržet se stále na stejné výši? Florian je vsukutku básníkem, jakých ani u nás, ani v jiných literaturách není mnoho. Čtenář má vždy pocit, že v každé jeho básni mluví jen on sám a že se v ní neozývá žádný básník jiný.“

Po listopadovém převratu 1989 se Miroslav Florian rázem ocitl v lité nemilosti nového režimu. Výstižně to popsal Michal Černík ve vzpomínkovém článku *Obdarován poezií* (Obrys-Kmen, 2011, č. 18, s. 2):

„I ti přísní z kritické branže přiznávali, že umí. Byl vydáván, publikován, recitován, čteným, překládaným, slavným, oslavovaným a oceňovaným. Po roce 1990 se stal nevýdávaným a dehonestovaným. Za jeho poezii psanou k aktuálním politickým událostem do Rudého práva mu literární nýmandi přilepili nálepku častuškového básníka, a nejspíš jeho verše ani nečetli. Stalo se módou Floriana odstřelovat. Přestal existovat ve výběrech poezie, v literárních sbornících, v médiích, v čítaných, literárních učebnicích a skriptech, z knihoven vyřazovali jeho knihy. Pokud jeho jméno literární inkvizitoři skloňovali a skloňují, tak vždy s opovržením. Ani dnes nejsou schopni oddělit svou nesmiřitelnost k Florianově osobě a k jeho politickým postojům od toho nejlepšího, co napsal.“

Osud Miroslava Floriana se uzavřel právě v den jeho 65. narození, 10. května 1996. V Praze v Raisově sále Národního domu na veřejné oslavě, kde mu byl předán sešitek jeho nové sbírky *Vroubky*. Na jevišti, před zraky dvou set diváků a manželky Idy, básník postihl těžký srdeční infarkt. Lékařům se ho už nepodařilo vzkřísit.

„Byl šťastný básník,“ napsal Karel Sýs ve vzpomínce *Znamení doby*, „poezie se mu bez přemlouvání oddávala. A umřel jako strom v bouři, v okamžiku štěstí, kdy se mraky na okamžik roztrhly a věrní čtenáři mu bouřlivě tleskali. – A ten strom se stále listím odívá.“ (Miroslav Florian. *Polní tráva*. Křenovice: Nakladatelství Kmen, 2016.)

Improvizace

Na světě nic mě v klidu nenechává,
kouří se z ledovců jako v den stvoření,
na židli – oslátku, jež plavým chvostem mává,
převážím pytel hvězd jak drahé koření.

Létavice, které se blýsknou z výšek,
najdou mne, dlouze ve mně zasycí,
jsem malý sametový jehelníček
pro srpký lun, pro lesklé jehličí.

Z duše mi cizí je smuteční flór a tryzna
a nikdy nepochopím „smrti majestát“,
mně tvrdý oblázek nakrápělým hlasem vyzná,
jak po něm vlna šla či závrať dívčích pat.

Ó datle, který proklepáváš s chutí
víko mé rakve, pracuj pomalu,
les citlivý na každé zavanutí
zas vyndá mě jak housle z futrálu...!

(sb. *Stopy*, 1960)

Odvedený

Co žil jsem básní, ze kterých
už nenapišu ani čárku,
shořely modravě jak líh,
jak přes noc listů v zimním parku.

Nestojí verše v špalíru –
ale i padnuv ústy k zemi,
já nikdy neměl pod míru,
pokaždé jsem byl odvedený.

Jsem věčně mezi rekruty,
jsem v houfu, co se nerozpráší.
Má krev je prapor svinutý.
I němý notuji tu naši.

(sb. *Záznam o potopě*, 1963)

A pak

Vltava temná jako láva.
A vítr, nebe plné listů.
Někdo mě odpočítává.
Někdo jde po kořisti.

V pološeru most za mostem
předvádí lesklé svaly
a jez se směje marnostem,
kterým jsme nadbíhali.

Park rozpustil svůj pestrý tým,
pravda je zase holá.
Zůstaňte při mně: nastoupím
i do dalšího kola,

v němž řeknu tichou repliku
mrazu, té muší váze.
A pak, pak vzplanu v šeřiku
jak pilot kamikadze.

(sb. *Jeřabiny*, 1977)

Kdekoli pohladím zemi

Maminko moje, tak dlouho
jsem nedostal od tebe řádku,
tak dlouho neuslyšel jsem
tvůj pozdrav ve sluchátku;

jak žiješ – na druhém břehu?
Dál na mne myslíš, to vím,
nic ti teď nemohu zapřít,
nic ti teď nezamlčím.

Nedbám na dávné tvé rady,
na sladce pršící hrách –
i v spánku marně se zmltám,
zas a zas na lopatkách.

Pomoz mi, odpusť mé viny
a zbav mě příznaků zlych.
K tobě se, maminko, modlím,
ty, jež jsi na nebesích,

ty, jež jsi v trávě a šterku
všech našich vezdejších cest.
Kdekoli pohladím zemi,
tak si tě nemohu splést.

(sb. *Jízda na luční kobylce*, 1974)

Panoráma noční Prahy

Listopadové nebe, nebe v moll, bezhvězdné nebe žárlivě se sklání nad městem hořícím jak alkohol v široké číši pod Letenskou plání.

Prudčeji nežli poklad Aztéků ovátý zbožným dýmem arkebuzy vybuchly mosty, z kterých na feku kladou své stíny snilkové a múzy.

Světelná labuť, bledý otazník, zpytuje střechy. Co tak dlouze hledá? A luna v mračnech lapajících křik se celým tělem usmívá jak Léda.

(sb. *Odliv noci*, 1980)

Po návratu

Viděl jsem Neapol – a ještě na střevecích mám pašovaný prach a slaný vítr v plicích, vítr, jenž nahrál stereofonně bárky a kašny a kvetoucí mandloně.

Viděl jsem Neapol, když vrhla hvězdné síť daleko do moře, které je stále dítě a valí k pobřeží lastury, drobné ráčky a kraby chodící jak mechanické hračky.

Viděl jsem Neapol, kde zpučně vlaje prádlo v uličkách užších nežli počítadlo, kde vozovky jsou pouhé uvozovky přisáté k větám prominentní sopky.

Viděl jsem Neapol, omšelou plachetnici: pomalu, pomalu pluje mi po sítnici a z očí odváží polostín, šedý zákal, který bych nevymnul, který bych nevyplakal.

Viděl jsem Neapol, jak rovná do výkladů monstrance přepychu, přeludy svého hladu, viděl jsem Neapol... platí ta stará gnóma? A jestli umřu dnes, tak štěstím, že jsem doma.

1981
 (sb. *Vidět Neapol*, 1982)

Psí čas

Jak přísný básník korekturu si listopad čte krajinu a bez milosti vyškrtává třpyt listů, hejna stěhovavá, a ponechává tmavé větve, co vytrvají přes zimu.

Kolik je značek po obloze a kolik na okrajích cest! I ve mně je jak po vymření, když dlouhé deště chladně plení lehounké snění, sladké zdání, co nevytrvá přes bolest.

(sb. *Stopy*, 1960)

Podzimní verše

Tisícům srdcí štěstí dát toužil jsem v marnotratné pýše. Sčesána sladkost, začpěl sad a listů poprchává tíše.

Tisícům srdcí... jak to bylo? Teď důvěrných se bojím chvil, abych to jedno, co mi zbylo, hluboko přlíši nezranil.

(sb. *Otevřený dům*, 1957)

Nedívej se tak

Nedívej se tak... K čemu to je? V pokoji nezatopí blesk.

A ze tvých kamen plných chvoje do smrti by jen kouřil stesk.

Nedívej se tak... Cos mi chtěla? Jinak jdou naše životy. Nikdy bys z parket nesetřela mé velké mokré šlápoty.

Nedívej se tak... Řasy lehce ti za mne líbá sněžný třpyt. Lépe je teď vždy rozcházet se nežli se potom rozejít.

(sb. *Stopy*, 1960)

Nejdeš mi z hlavy

Nejdeš mi z hlavy jako verš, tak živý a nádherně strohý, celý den si tě skandují mé nohy.

Jdu promrzlý a zamknutý do kůže, do smrtelných kostí, ale ten verš, jež mlčím si, ví o milosti.

(sb. *Stopy*, 1960)

Svatba s třetí manželkou Idou a básník u psacího stroje

Vypálilas mi znamení

Vypálilas mi znamení bělavým železem, jako kůň označkováný v tvém držení už jsem.

Svoboda v žilách bije mi a chci se vytrhnout – jen hlouběji se zaryje hedvábná smyčka pout.

Není to láska... Ani zvyk... Míň nebo víc, ví bůh. V hromádce mého popela bude temnější pruh.

(sb. *Záznam o potopě*, 1963)

Nápis

Odtáhly mraky, dávno neleje, jen po okně mi tečou krůpěje.

Spiš nežli voda je to řídký kliš; co se zdá pasé, dál mám na očích. Liják, ten přešumí a země oddechne si. Kapičky na skle vyčítají, děsí.

Láska prý dohřmí, bolest přebolí...! Krůpěje zvolna piší: Nikolí.

(sb. *Proměny světla*, 1985)

Substantiva

Když rorýs škrtne břškem o vodu beru si do út červen slovo červen tu zahradní jahodu

Červen a večer a znova červen parolu líbánek a svatokrádeží tajenku cypřišů co vroubí nábreží

Mateřtino má hořkává děkuji že smím zvlnit slovo Vltava já starý pavouk soukám stříbroskvoucí nit

ne svoji Golgotu ne kříž a samotu konečně zase jak chleba zkouším lásku vyslovit

(sb. *Verše do kapsy*, 1984)

Lednový večer

Co na tom, že mě ruce trochu zebou – tančící sněhu, dneska půjdu s tebou.

Popel ti laje, já na tebe sázím a Praha voní jehličím a mlázím.

Co na tom, že mě oči k stáru zlobí – veze mě, veze osmispřeží sobí.

Leť, spřežení, ty přece znáš mou trasu: v dalekém okně zpívá pramen vlasů.

Spřežení, hleď, ať už to okno minu! Jí odpouštím, sám sobě neprominu.

Rád odpouštím jí, že mě krapet zkršila, že jsem si spálil prsty od povřísla,

že byla celá z divokého máku, jenž neopadal ani za lijáku.

Připozdívá se... Dlaně mám jak led, jen srdce stále nechce dohořet.

(sb. *Verše do kapsy*, 1984)

V podvečer

Ne v sedmnácti ani ve třiceti, teprve mnohem, mnohem později chlap doopravdy touží po objetí, po lásce, domovu a naději.

Když nečas na něj dotírá jak ovád a s dechem pomalu je u konce, umí se kořit, umí poděkovat třeba jen dívčím vlasům ve sponge.

Jestlipak vědí útloboké višně, kdo políbil je dlouze očima? Každá z nich krásná, krásná je až hříšně jak prorokova dcera Fátima.

Ačkoli řádně nečetl jsem korán a nechci konvertovat k islámu, poprosím, aby vetřely mi do ran drobounkou krůpěj svého balzámu.

Ne v sedmnácti ani ve třiceti, teprve když je pozdě na hrátky, člověk jak svátek každý den už světi, váží si střípku mezi odpadky.

A potleskem a hvízdáním a tichem si vynucuje další přídavek na hráči, který dávno před Fibichem v podvečer bloudil po struníku řek.

(sb. *Verše do kapsy*, 1984)

Stenokardie

Už nepoberu do náručí a neunesu, co bych chtěl, i když mám srdce stále prudší: zní jako salvy z těžkých děl.

V dětství jsem běhal za obručí, pak na brigádě česal chmel... Už nepoberu do náručí a neunesu, co bych chtěl.

A plný lásky, plný žluči z nouze se vrhám na rondel, jenž nezvoní a pustě skučí, ač by měl tančit jako pel. Už nepoberu do náručí, už neobejmu, co bych chtěl.

(sb. *Proměny světla*, 1985)

<i>Propast po básníkovi</i>
<p>Živě si ten první den pamatuji. Za okny konzervatoře sněžilo a já se dívala každou chvíli na hodinky. Po zazvonění úprk do Městské knihovny na Mariánském náměstí. Držím tu v ruce knihu s jarním názvem: <i>Jízda na luční kobylce</i>... Začátek mé cesty za básníkem, začátek krásné cesty, cesty, na které jsem si každou chvíli recitovala ono tak známé a nikdy neotřelé „Kdybych měl tolik životů“. Následovaly další a další knížky.</p> <p>Z každé se něco „zadřelo do srdce“, třeba metafora „saze je vdova po ohni...“.</p> <p>Recitovala jsem si ty zázraky bez obav a úzkostí, ještě s nadějí, že zahlédnu na pavlači nakladatelství Československý spisovatel, kam nesu své první pokusy (díky bohu, že nevyšly!), alespoň básníkův baloňák. Lehký a srozumitelný jako ty verše. Jako dým z cigarety.</p> <p>Živě si ten poslední den pamatuji.</p> <p>Zazvonil u mne Karel Sýs: „Stala se strašná věc, právě jdu odtamtud, udělej kafičko, musím si sednout, stala se strašná věc...“</p> <p>Ten den na pódiu Raisova sálu v Národním domě na Vinohradech – 10. května 1996 – zemřel Miroslav Florian. Jeho poslední sbírka, jejíž vydání tam básník slavil, se jmenuje <i>Vroubky</i>.</p> <p>Seděli jsme bezmocní nad propastí skutečnosti a nevěřili. Že může básník nepsat, že může nevidět, jak se dnes postupně rozsvěcují okna paneláků na sídlišti Ládví, kde bydlel se svou ženou Idou, nebo jak smutně v noci blikají semaforey, protože bez lidí...</p> <p>EVA FRANTINOVÁ</p>

Mír

Sídlíště
s ostýchavou úctou poodstoupilo od Kobyliské střelnice
na jejímž náspu pláče tráva
ale ti popravení se taky nastěhovali do věžáků
Nelíbí se jim úpravné vilky kolem nichž pobíhá vlčák
Když se zvečera rozsvěčují galaxie oken
řikávám si, kde teď asi bydlí Vladislav Vančura
Nikdo to přesně neví ale vlaštovky a štěbetající děti
ho znají

podle vidění

(sb. *Vidět Neapol*, 1982)

Nápis v Památníku Kobyliské střelnice

Zastav se na chvíli
Krev naše vstoupila do této země
ale my znovu se vzpřímili

(sb. *Vidět Neapol*, 1982)

Kdybych měl tolik životů

Kdybych měl tolik životů, kolik má réva zrn,
a každý oblý byl a sladkosti byl pln,
všechny bych rád je dal, ach všechny bych je dal,
aby z nich vinař rudé víno lisoval
pro radost srdcí vašich.

Kdybych měl tolik životů, co květů šalvěj má,
a každý hořký byl a v každém byla tma,
všechny bych rád je dal, ach všechny bych je dal,
aby z nich stal se lék, který by pomáhal,
když někdy srdce bolí.

Ale že život mám jeden jen, jediný,
jakpak s ním naložím, prchavé vteřiny?
Třpyt, kam tvář věčnosti dopadla nakrátko,
v stěpy se rozbije jak dětské zrcátko,
v droboučké stěpiny, které děšť roztfese
jak rzivé jehličí v předjaří po lese.

Ó kéž by jen můj hlas, chatrný, úzký prám
za šera jitrního nezbloudil cestou k vám
a mohl převézt i váš dech nejtíšší
do země budoucí, která jej uslyší.

(sb. *Otevřený dům*, 1957)

Jízda na luční kobylce

Zelená kobylko,
vznes se a leť,
nikdy jsem neměl tu čest s Pegasem,
až teď.

Koníčku křídlatý,
ty si víš rady,
pojedem na tichou Pálavu
pod Dívčí hrady.

Zelená kobylko,
vznes se a leť,
nikdy jsem neměl tu čest s Pegasem,
až teď.

Vpadneme do vinic,
kde duje slunce,
dlouze si budeme šumařit
na jedné strunce.

Nad drn a oblázek
vznes se a leť,
nikdy jsem neměl tu čest s Pegasem,
až teď,

a na náš recitál
v trnkách a hloží
skřivan si určitě zajistil
oblačnou lóží!

Oří můj zelený,
vznes se a leť,
nikdy jsem neměl to potěšení,
až teď.

(sb. *Jízda na luční kobylce*, 1974)

Píseň o semaforech

Semaforey jsou nejsmutnější v noci
na křižovatce, kde nic nejedzí,
kde mamě nutí netečnému chodci
tři padavčata, svoje souhvězdí.

Chtěly by chránit a mít krapet moci
– a blikají si jen tak naplano.
Semaforey jsou nejsmutnější v noci,
když hrají na zavřené piano.

Přeskočilo jim. Svítí jako cvoci
a leští asfalt, hlídají svůj břeh.
Semaforey jsou nejkrásnější v noci,
když se jim tolik stýská po lidech.

(sb. *Odliv noci*, 1980)

O posledních věcech

Když láska umírá,
je nejsilnější,
rozvine se jak infantérie
při marné zteči.

Když láska umírá,
svět se boří
a duje vítr, ten popálený vítr
z Tichomoří.

Když láska umírá,
drtí jak Golem.
A potom zadrhne o pavučinu,
o neviditelné sbohem.

Když láska umírá,
ty myslíš, že se vzdává?
Budem u ní bdít a budem za ni dýchat,
i když už nepoznává.

(sb. *Jízda na luční kobylce*, 1974)

Dva básníci - Miroslav Florian (vlevo) a Jiří Žáček

Verš

Zas mi zbyls, verši, jenom ty,
i když tě ještě ani neznám.
Půjdu ti kousek naproti,
do nitra země nebo k hvězdám.
Kde ses tak zdržel, co je s tebou?
Hlína i hvězdy tolik zebou.

Možná si někde hraješ s dětmi,
možná se jim už jenom zdáš.
Měl bys být doma, když se setmí,
odhrčel se jak otčenáš.
Ale ty, plný slavné trémy,
v metlicích mlčíš s dvojicemi,

jež tiskou si tě do krve
a čtou tě prsty jako slepci
znovu a znovu poprvé.
Věčně tě volat?... Dám ti lekci:
budu tě stíhat pro potulku,
ladím své housle, bafám lulku.

Jsi jako jehla v dálkách noci,
jak rozškrtnutá zápalka:
už doutná knůtek na ovoci,
a zahřmí září. Kdo to lká
v stříbřitém šeru na rybníce
své nekonečné repetice?

Co memorují vleklé vlaky?
Co odkazují v závěti
i jiskry hlohů, bystrozraký
blesk zmírající vzápětí?
Co svěřila mi láska, která
pila lék z kvítí devatera?

Zůstals mi, verši, jenom ty,
a tebe se už přece nevzdám,
půjdu ti kousek naproti,
do černé země nebo k hvězdám.
Trochu se zdržels, co je s tebou?
Hlína i hvězdy tolik zebou.

(sb. *Modré z nebe*, 1976)

Rafije všech hodin se otáčejí...

(Miroslav Florian, b. *Báseň o křídlech*, sb. *Závrat*, 1957)

Opravdová báseň – jako každý umělecký výtvar – má vždy mnoho životů, její poselství se probouzí, či naopak usíná, ožívá, či naopak odumírá, mluví, či naopak mlčí... v závislosti na konkrétním příjemci, který ji právě čte, a na konkrétním osobním, historickém, kulturním a společenském kontextu, v němž je právě čtena. Opravdová umělecká hodnota díla zůstává konstantou, zatímco výklad výpovědi, interpretace básně, její dešifrování... může být a bývá variabilní. Dobový kontext vzniku básně a kontext jejího příjmu v jiném čase jsou odlišné veličiny, které by však měl citlivý čtenář nejenom vzít v potaz, ale rovněž využít k plnějšímu pochopení.

Poezii Miroslava Floriana lze – zjednodušeně – rozdělit na lyriku osobní (intimní, milostnou, rodinnou), lyriku přírodní, lyriku medita-

tivní a lyriku apelativní (politickou, občanskou, vlasteneckou, sociální), přičemž se tyto lyrické žánry u Floriana často úzce prolínají. Témata lyriky osobní, přírodní a meditaivní bývají méně ovlivněna dobovým kontextem svého vzniku, jednoduše řečeno, milostné básně či básně opěvující přírodu nebo reflektující lidskou smrtelnost nenesou obvykle tak silnou pečeť „ducha času“ jako básně apelativní.

Básně apelativní představují pouze malou část tvorby Miroslava Floriana, často jsou navíc psané k aktuálním společenským příležitostem (1. máj, 9. květen, MDŽ, historické výročí apod.). Listopadová vítězová však ocejovali *veškerou* (!) poezii Miroslava Floriana jako politickou deklaraci oslavující údajně „zločiny komunismu“. *Vae victis – běda poraženým!* říkali staří Římané. Florian byl jedním z řady významných českých poetů, které polistopadový režim šmahem „odsunul do bezvýznamnosti“, a to nejenom z ideologických důvodů, leč nepochybně i kvůli pokrytecké uraženosti, pomstě, žárlivosti a likvidaci konkurence. Ušetření polistopadových cenzorů a kulturtrégrů nezůstali ani mnozí zesnulí (v čele s Vítězslavem Nezvalem)! Florian vzhledem ke svému výjimečnému společenskému věhlasu byl zvláště důkladně pranýřován, společně s jinými básníky, zejména příslušníky generace tzv. pětáctáctníků (Petr Cincibuch, Jaroslav Čejka, Michal Černík, Jaromír Pelc, Josef Peterka, Petr Skarlant, Karel Šýs, Josef Šimon, Jiří Žáček).

Když si dneska čtu Florianovy básně, uvědomuji si nejenom, jak zásadně se svět změnil, ale především, jak nebezpečně se změnil a dále prudce mění k horšímu

Jako primáš cimbálové muziky

a horšímu... Ve světle současného globálního vývoje, čím dál rychleji směřujícího k naplnění apokalyptického scénáře, se z Florianovy poezie všedního dne stala ztracená Romantika všedního dne. Z jeho optimistického pohledu na budoucnost se stal hořký políček přítomnosti. Stejně jako se z někdejších sociálních jistot stal úvěr na přežití a z vědeckého a technického pokroku bují Moloch požírající lidskost. A Mír, Mír – ta základní podmínka normálního života, se pro nenažrané panstvo stal pouhou směšnou překážkou při tažení ke konečné světovládě. – Ano, vlastně nic nového pod sluncem, pouze Naděje se tentokrát neskrývá ani na dně Pandoriny skříňky. Noví Olympané si i Naději definitivně zprivatizovali.

Přečtete si právě nyní, v našich hrozivě vykořeněných časech, ty Florianovy verše z jiného, zmizelého světa, třeba *Báseň k otevření první atomové elektrárny*: „Až naše stopy vítr smete / a vnukům narodí se syn, / až omládneš a zmoudříš, světe, / a svoje zbraně kopuletě / pietně složíš do vitrín, // až bídu, krutou kurtizánu, / vypískáš navždy ze scény...“ (časopis Československý voják, 1954).

Nebo závěrečné verše z *Básně o křídlech* (sb. *Závrat*, 1957): „Ó budoucí světe / svobodných, vědoucích lidí, / vím o tobě jako pták o svých křídlech, aniž tě znám, // myji se vodou, kterou se budeš umývat i ty, / říkám si slova, která i ty budeš vyslovovat, / za bouřky zhluboka nadechují tvůj ozón. // Na staroměstském orloji / Smrt strnulým pohybem trhá za šňůru zvonce. // Ale rafije všech hodin se otáčejí jako tvůj lodní šroub.“ (19. VI. 1957)

A jak se nám čte dneska báseň z 10. července 1971 s názvem *Americkým vojákům ve Vietnamu a Indocíně*: „Říkám vám to česky, / ale taky světovým jazykem větru a zrajících jablek, / říkám vám to jazykem jazzové trubky a minisukní / a na každou kapku deště píšu / jděte od toho / jděte už konečně od toho...“ (sb. *Jízda na luční kobylce*, 1974). – Ano, jděte už konečně od toho, američtí vojáci, izraelští vojáci, ruští vojáci (ne, to samoděržavné a oligarchické Rusko opravdu není Sovětský svaz!), jděte už konečně k čertu, pomatení vůdcové, žoldněři a zbrojaři celé planety, kteří opět ze všech stran vyvávají válečná hesla, zatímco příští kanónenfutur ještě bláhově sní o dvacetileté hypotéce na mikrobyt za miliony. Táhněte do pekel, vy všichni, „jimž dvě války nestačí, / otrávení a o to bohatší bonzové...“ (...) // Chtělo by se ti, Země, uhořet pro čísi dravé oči?“ (b. *Děti Země*, sb. *Vidět Neapol*, 1982). – Co myslíte, kolik českých poetů teď znovu veřejně (!) proklíná krvežíznivé bonzy a volá po míru? A lze ještě vůbec v tom orwellovském obklíčení zaslechnout jejich hlas?

A co báseň *Palestinská matka* z 21. července 1982? Nebo snad Miroslav Florian tenkrát uměl cestovat časem? Prosim, jen čtěte:

Palestinská matka

Neboj se, synáčku, dneska nám neublíží –
víš, jenom straší tě
ty bombardéry, které se zas blíží
k zbožené mešitě.
To nic, jen straší tě.

Neboj se, Mahmúde, seženu něco k snědku,
neplač, můj jediný.
Je přece příměří... a sahá na roznětku,
z níž prší stěpiny.
Tananá, tanyny!

Na tátu neptej se, neptej se po bráškoví.
Teď ne – až později,

Pokračování ze str. 3

až odtud odtáhnou všichni ti Beginovi
žháří a zloději.
Zeptáš se později.

Že chytají nás oba drže do triedrů?
Ukaž jim drobnou pěst,
ó nejzácnější z libanonských cedrů,
co znovu budou kvést.
Ukaž těm pánům pěst.

(sb. *Verše do kapsy*, 1984)

Jakpak nyní vnímáme tyto Florianovy verše napsané před tolika roky? – Trpce! Jsou opět a znovu až příliš aktuální, živé, palčivé, varující, burčující. Stejně jako jeho pět básní tvořících sbírku *Závrať* (1957), neboť šílení direktori zeměkoule si už zase otevřeně vyhrožují jadernými zbraněmi, ach ne, máme prý zůstat klidní, vždyť prásknou po nepříteli nikoli strategickou bombou, nýbrž pouze nějakou maličkou, taktickou bombičkou... Nebo to odpálí někde v kosmickém prostoru nad matičkou Zemí, taková nádherná podívaná, takový skvostný ohňostroj hořících satelitů... Kolik to bylo radostného jásání nad pádem „tábora míru“, nad vítězstvím jednoho hegemonu ve studené válce, nad koncem bipolárního světa, jenž měl být „koncem dějin“... *Ale rafi je všech hodin se otáčejí*, a proto čtěte, prosím, čtěte... A nejenom čtěte!

IVANA BLAHUTOVÁ

Je noc,
podivná svatá noc,
malý žlutý Kristus se narodil nevidomý.

(sb. *Závrať*, 1957)

Fin de siècle

Libeňské parčíky už zlátnou nesměle;
a děje se tak nejspíš pozdě k ránu,
kdy Karel Hlaváček s jitřenkou na čele
otvírá jejich mstivou slavobránu.

I sám král básníků, král jménem Otokar,
zdráhavě rozprostřel své autogramy s datem
na listí vděčných bříz či na průsvitný cár
březové kůry lemovaný zlatem.

Je zase konec století – ba o maličko víc.
Blíží se uzávěrka milénia.
Asistent sněžných pošt Karásek ze Lvovic
to vysloví tisíckrát líp nežli já...

Lví verš se ale doposud mdle křčí
pod lehkým pantoflíčkem divizen,
zapadlých gaullistik, jež oslnil Le Pen.
(Anebo Thiers? Ten přece znovu frčí.)

obloha nad městem, roztržený pruh nebe,
jež možná věští dešť. Znovu mě zdviháš, tího
prastaré zástavy a srpku dorůstajícího;

znovu mě zdviháš ze dna úpalu, co zebe!
Dík něžným infarktům se motám při zemi...
V hrudi však kladivo, kladivo bije mi.

1995
(básnický výbor *Archandělský happening*, 2006)

Kdybych byl jen tráva

Kdybych byl jen tráva,
štěrk, jež válec drtí,
jakpak tě, živote,
nemilovat k smrti!

Trávu sežnou srpy,
tráva nemá jméno,
do večerů tichých
voněl bych jak seno.

Kdybych byl jen šterkem,
šterkem bez paměti,
k domovu bych vedl
drobné krůčky dětí.

Čímkoli ať budu,
tebou budu provát –
jakpak tě, živote,
k smrti nemilovat!

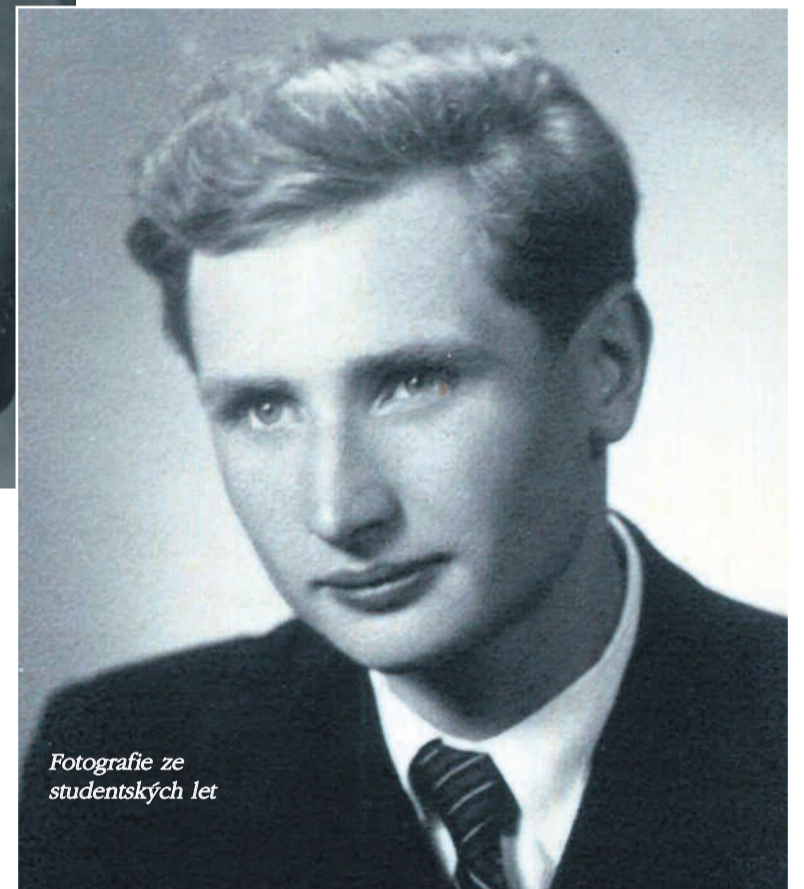
(sb. *Otevřený dům*, 1957)

Polní tráva

Už jsem se smířil skoro se vším,
s kdejakou hořkou pilulkou.
Prý se v tom směru ještě zlepším,
Asrael tvrdí fistulkou.

Poslední fotografie. Osud Miroslava Floriany se uzavřel právě v den jeho 65. narozenin, 10. května 1996, v Praze v Raisově sále vinohradského Národního domu na veřejné oslavě, kterou zahájil Zdeněk Hoření (na snímku vlevo)

Fotografie ze studentských let

Chvilé

Kdyby se v příští vteřině rozzářily a zhasly neony
v Praze, Filadelfii nebo v Kalkatě
a všichni muži se naráz pozdravili smeknutím klobouku
jak vzájemní smuteční hosté,
kdyby zahrady a parky vyšuměly
jak otevřená láhev sodovky
vybuchujícími bublinkami dětských míčů –
v kráterech
podobných Koloseu
by odříkával monolog jediný herec, pomatený Macbeth,
bez publika a bez nápovědy,
maso by mu padalo z těla
a zoufale by hledal kousíček trávy, kde by si utřel
ruce lepkavé krví...
Jen zuby ruin
by lhostejně plomboval měsíc,
zuby, které by se marně chtěly zatnout hněvem.

Ale v této chvíli
skleničky v zahradách jsou maličko pootevřeny
jako víčka žen, naslouchajících vzdálené hudbě,
a vodotrysk, neúnavný žonglér, znovu s bravurou
zachytil slunce a vymrštil stovku jiných;
jeho výstupu přihlížejí platany a penzisté,
kolem nichž pobíhají pejsci rodinných vilek
s vyplazeným jazykem koberců.
Připravuje se večere a vůně na sebe narážejí
jako bitevní lodě,
zdá se, že vítězí šerfky, jež se mi zachtělo kousat,
abych, plný jejich svěžesti,
pak protancoval noc, dotýkaje se všech
dívek současně jako dešť.

V této chvíli
na Vánočním ostrově,
kde to voní skořicí a vanilkou jako ve světnici
mé babičky,
někdo rozsvítil veliký temný vánoční strom,
jehož větve jsou poprášeny jinovatkou popela,
jehož větve
ověšené záłudnými dárky
se naklánějí nad děti celého světa.

Zavřete se, něžná víčka skleniček,
zavřete se nad rosou, plátky květin,
dřímající moře,
převal se na druhý bok!

A jestli hrubě křivdím diviznám,
poklidně vrátí mi to chryzantéma.
Není kam ustoupit. Hnat se prý není kam.
Chryzantémy znají jen jedno téma...

Petřinské zahrady se zubí užasle,
štěstí jim přinesla snad Eiffelka, snad Bingo.
Zbohatnout, zlhostejnět lze teď jak po másle,
jako když kлокotá Plácido Domingo!

Kdosi jde nad řekou a pláče bez hlesu.
A sametový smog mu do ran prsty vkládá,
zatímco nocí dnem z podzimmích forbesů
vyráží apokalyptická maškaráda.

Kristus jde nad řekou a nemá ani sou.

(básnický výbor *Archandělský happening*, 2006)

Jednou provždy

Srdce, ty víš, že tvoje místo je nalevo,
neopustíš je, dokud budu dýchat,
a ani potom;
ženeš se bez odpočinku
s těžkým praporem krve
a voláš na mne, když se opožduji,
horoucně mě nutíš držet tvé tempo.
Padá a padá proděravělé listí,
ale ty běžíš,
setba přezimuje ve svých zemljankách,
ale ty kveteš
nepokořitelným snem stamiliónů, okvětními plátky
z not Internacónály!

(sb. *Jízda na luční kobylce*, 1974)

Soumrak

Zdvíhl jsem praporek, který ležel v blátě.
A za posměchu metařů i elity
nesl jsem těžký, hanbou pokrytý
praporek... To bylo krátce po převratě.

Já zavařil si vskutku vrchovatě.
Přejdeme mlčením ty speciality
kuchyně zdejší: řezy s pomfrity...
A s oblohou... Stop! Teď žhne rudozlatě

A havrani mi blahopřejí
jednotlivě i sborově,
že šibenička na veřejí
neustrádá u mne citově.

Už srozuměn jsem značnou měrou
s vrtochy času, počasí
i s obezřetnou atmosférou,
jež reptá, avšak souhlasí.

Navěky zpečetěno skóre,
co odsoudí mě k sestupu...
Až pod závěje černokoré.
Tam řeknu travám: Šavle hore!
V tvém jménu, Bože zástupů.

(poslední autorova báseň z března 1996,
básnický výbor *Polní tráva*, 2016)

Z rozsáhlého díla Miroslava Floriany

Miroslav Florian, nositel titulu národní umělec (1982), je autorem mnoha básnických sbírek počínajícím *Snubním prstenem* (1948) přes *Vybrané spisy*, které si autor uspořádal sám a které doprovodil Milan Blahynka obsáhlými doslovy, podrobně analyzujícími básníkův umělecký vývoj.

Posledními výbory z poezie Miroslava Floriany vydanými za jeho života byla knížka milostných básní *Vypálilas mi znamení* (Praha: E.T.C., 1996, ilustroval Vladimír Komárek) a prostý, útlý sešitek *Vroubky* (Praha: VNK a Nadace Futura, 1996). O deset let později vyšel výbor *Polní tráva*, obsahující 60 básní z let 1954–1996 (Křenovice: Nakladatelství Kmen, 2016). V současnosti PhDr. Alena Mikulášková chystá k vydání výbor časopisecky publikovaných Florianových esejů a neuveřejněných básní z pozůstalosti.